

چالش‌های حضور بخش غیردولتی در صنعت نفت و گاز (رویکرد اصل ۴۴)

نادر مهرگان - اصغر مبارک - مهدی الهویردی نوسی
دانشگاه تربیت مدرس^۱ - شرکت تراکتور سازی ایران^۲ - شرکت پالایش نفت تبریز^۳
۳mehdinavasi@yahoo.com ۲Asghar_mobarak@yahoo.com

۱. استادیار دانشگاه تربیت مدرس

۲. کارشناس ارشد علوم اقتصادی

۳. کارشناس ارشد برق - انرژی

واژه‌های کلیدی: سیاست‌های کلی اصل ۴۴، بخش نفت و گاز، بخش انرژی، نهاد ناظم

چکیده

در پی ابلاغ سیاست‌های کلی اصل ۴۴، اقتصاد ایران در دوره گذر از «اقتصاد دولتی» به اقتصاد «غیر دولتی» و از «اقتصاد انحصاری» به «اقتصاد رقابتی» قرار گرفت، اما ورود بخش غیر دولتی به اقتصاد و ایجاد فضای رقابتی به استناد گزارشهای داخلی و بین‌المللی با چالشها و محدودیتهای گسترده‌ای مواجه است. بخش قابل توجهی از این چالشها بطور مشترک در کلیه بخشهای اقتصادی قابل مشاهده‌اند اما حوزه نفت و گاز ایران از ویژگیهای خاصی برخوردار است که بموجب آن ورود بخش غیردولتی را با چالشهای خاصی مواجه می‌نماید.

«مستثنی شدن بخشهای بالادستی» صنایع نفت و گاز از واگذاری (که در چارچوب حفظ منافع ملی و حاکمیت کشور کاملاً قابل دفاع می‌باشد)، همچنین سیاست کلی «جایگزینی صادرات فراورده بجای مواد خام» و «پیچیدگی و درهم تنیدگی» رابطه بخش نفت و گاز با سایر بخشهای اقتصادی کشور از محورهای چالش آفرین مورد اشاره هستند. به تبع

چالشهای فوق شفاف نبودن مرز میان صنایع بالادستی و پایین‌دستی، موانع تامین و تضمین خوراک واحدهای پایین دستی، حساس بودن نحوه تعیین قیمت خوراک و فراورده، اختلال در جریان وصول درآمدهای حاصل از فروش موادخام به خزانه کشور و اختلال در بازارهای صادراتی مسایلی هستند که ورود بخش غیردولتی به حوزه نفت و گاز را با مشکل مواجه خواهند کرد. رفع موانع و حل چالشهای مطرح شده نیازمند مجموعه‌ای از سیاستها و اقدامات اجرایی است، اما بنظر می‌رسد بخشی از این چالشها با استفاده از یک راه‌حل مقبول در سطح بین‌المللی با عنوان ایجاد «نهاد ناظم» یا همان رگولاتور قابل رفع هستند. نهادهایی که اعضای آن عموماً از میان مسولین دولتی، فعالان اقتصادی و دانشگاهی و سازمانهای نظارتی انتخاب می‌شوند. بر خلاف تجربه‌های موفق بین‌المللی و وجود حداقل ۳۰۰ رگولاتور تنها در حوزه انرژی، کشور ما استفاده چندانی از این تجربه جهانی نداشته و